

KIESRAAD

GEVESTIGD IN HET GEBOUW VAN HET MINISTERIE VAN BINNENLANDSE ZAKEN TE 'S-GRAVENHAGE - TEL. (070) 71 79 11

Schedeldoekshaven 200
Postbus 20011
2500 EA 's-Gravenhage

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken
postbus 20011
2500 EA 'S-GRAVENHAGE

Uw brief van
30-1-1990

Ons kenmerk
4436

's-Gravenhage,
7 maart 1990

Onderwerp

Electronische
stemmachines

Bij brief van 30 januari 1990 zond u de Kiesraad een afschrift van een brief van de firma NEDAP n.v. te Groenlo, waarin mededeling werd gedaan van het feit dat deze firma de ontwikkeling van nieuwe technieken voor het stemmen door middel van stemmachines ter hand had genomen. In de brief van de firma NEDAP werden in dit verband enkele hoofdvarianten geschetst ter zake van de wijze van stemuitbrenging. Gevraagd werd of deze varianten in beginsel voor goedkeuring in aanmerking komen. In uw genoemde brief van 30 januari jl. verzocht u de Kiesraad om zijn oordeel hieromtrent.

De Raad merkt hieromtrent op dat naar zijn oordeel de onder "A" beschreven variant in beginsel zeker voor goedkeuring in aanmerking komt. De hierbedoelde methode van stemuitbrenging verschilt weliswaar van de momenteel in gebruik zijnde methoden (bij stembiljetten en stemmachines), doch dit verschil acht de Raad niet van principiële aard. De Raad is dan ook van mening dat de onder "A" beschreven variant zeer wel past binnen het kader van de huidige regelgeving (Kieswet en Kiesbesluit).

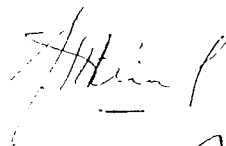
Anders ligt dit voor wat betreft de onder "C" beschreven variant, een variant, waarbij het stempaneel niet langer de lijsten met kandidaten zou omvatten. In deze variant zouden kiezers bij het uitbrengen van hun stem eerst een nummer van de partij hunner keuze moeten indrukken en vervolgens het nummer van de gewenste kandidaat. De Raad is van oordeel dat een dergelijke wijze van stemuitbrenging, als zijnde te zeer afwijkend van hetgeen tot op heden gebruikelijk is, niet voor goedkeuring in aanmerking komt.

Ter zake van de in de brief van NEDAP onder "B" beschreven variant merkt de Raad het volgende op. In deze variant is sprake van een getrapte wijze van stemuitbrenging: de kiezer kiest eerst voor een politieke partij - waarna (slechts) de kandidatenlijst van die partij "in beeld" komt - en vervolgens voor een kandidaat van die partij. Het belangrijkste verschil tussen een dergelijke stemmethode en de tot op heden bekende methoden is, dat de kiezer bij getrapte stemmen een totaal-overzicht over alle kandidatenlijsten ontbeert. De Raad is van oordeel dat een dergelijk verschil niet zonder betekenis is.

In zijn brief van 23 februari jl. heeft de Kiesraad u bericht dat de Raad het van belang acht op korte termijn te komen tot een zogenaamd "logisch ontwerp" voor elektronische stemmachines. In een dergelijk "logisch ontwerp" zouden functionele en technische eisen moeten worden opgenomen waaraan stemmachines dienen te voldoen. In zijn genoemde brief stelt de Raad voor hiertoe een projectgroep in te stellen.

Naar het oordeel van de Kiesraad moet het wenselijk worden geacht de vraag naar de aanvaardbaarheid van een getrapte wijze van stemuitbrenging bij gebruik van stemmachines te bezien in het licht van de totstandkoming van voornoemd "logisch ontwerp". In dat verband zullen tal van principiële vragen aangaande (de techniek van) het stemmen met behulp van stemmachines onder ogen moeten worden gezien en de onderhavige vraag behoort daartoe naar de mening van de Raad. De Raad adviseert u dan ook deze vraag in handen te leggen van voornoemde projectgroep.

De Kiesraad,

, voorzitter

, adjunct-secretaris